

ПРОЕКТ

Вноситься
Кабінетом Міністрів України

Д. ШМИГАЛЬ

“06” серпня 2021 р.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засади державної політики перехідного періоду

Цей Закон визначає засади державної політики перехідного періоду та спрямований на уніфікацію підходів до деокупації тимчасово окупованих територій, реінтеграцію таких територій та їх мешканців, а також сприяння подоланню наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України та неповторення окупації.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) перехідний період — проміжок часу, протягом якого реалізується державна політика, спрямована на протидію збройній агресії Російської Федерації проти України, відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону та забезпечення державного суверенітету України, відновлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування на тимчасово окупованих територіях, подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, реінтеграцію тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців, розбудову сталого миру і неповторення окупації;

2) конфліктний період — частина перехідного періоду, протягом якої здійснюються заходи з протидії збройній агресії Російській Федерації проти України, відновлення територіальної цілісності України та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих

територіях, реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців, розбудови сталого миру та неповторення окупації;

3) постконфліктний період — частина перехідного періоду, протягом якої здійснюються заходи з подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України та тимчасової окупації, реінтеграції деокупованих територій та їх мешканців, розбудови сталого миру та неповторення окупації;

4) перехідна юстиція — комплекс заходів, визначених цим та іншими законами, спрямованих на подолання наслідків порушень законності, прав і свобод людини і громадянина, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, включаючи їх відновлення та компенсацію завданої шкоди, забезпечення справедливості та примирення, а також щодо неповторення окупації;

5) конвалідація — процедура визнання дійсним нікчемного правочину, недійсність якого встановлена цим Законом;

6) тимчасова окупація — дії держави-агресора, спрямовані на встановлення її окупаційними силами контролю над частиною території України, створення окупаційних адміністрацій із функціями контролю та правового регулювання на тимчасово окупованих територіях (встановлення режиму тимчасової окупації);

7) окупаційні сили Російської Федерації — органи, структури, формування та підрозділи, які здійснювали або здійснюють тимчасову окупацію, до яких належать збройні формування Російської Федерації, що складаються з регулярних з'єднань і підрозділів, підпорядкованих Міністерству оборони Російської Федерації, підрозділів та спеціальних формувань, підпорядкованих іншим силовим відомствам Російської Федерації, та сукупність осіб, які проходять військову службу у збройних формуваннях, органах правопорядку, органах державної безпеки, розвідувальних органах та інших органах, установах та організаціях сектору безпеки і оборони Російської Федерації, та осіб, які займають посади в зазначених державних органах Російської Федерації, або які діють за наказом таких осіб, є радниками, інструкторами, представниками іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд, груп найманців, які діють за наказом осіб, які займають посади в державних органах чи органах місцевого самоврядування Російської Федерації, або діють в інтересах цих органів чи посадових осіб;

8) окупаційні адміністрації Російської Федерації — сукупність державних органів і структур Російської Федерації, функціонально відповідальних за управління тимчасово окупованими територіями, та підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних повноважень на тимчасово окупованих територіях, у тому числі органи, підприємства, установи та організації, включаючи судові органи та інші суб'єкти, які узурпували виконання

функцій суб'єктів владних повноважень, виконання делегованих повноважень або надання адміністративних послуг;

9) політико-дипломатичні та санкційні заходи — комплекс заходів, спрямований на зміну політики чи діяльності держави-агресора, юридичних та фізичних осіб, інших суб'єктів, причетних до збройної агресії Російської Федерації проти України та тимчасової окупації, за допомогою яких держава реалізує невіддільне суверенне право на застосування вичерпних заходів реагування, спрямованих на протидію загрозам національним інтересам і національній безпеці, порушенням норм національного та міжнародного права;

10) контактна лінія — умовна лінія, яка є межею тимчасово окупованих територій (крім державного кордону України);

11) територіальні громади на контактній лінії — територіальні громади, територія яких повністю або частково не є тимчасово окупованою та знаходиться безпосередній близькості до контактної лінії;

12) деокуповані території — території України, які перебували у статусі тимчасово окупованих територій, і на яких забезпечено державний суверенітет України та які визнано деокупованими відповідно до частини четвертої статті 6 цього Закону;

13) реінтеграція тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців — комплекс заходів перехідного періоду, що включає правовий захист та відшкодування збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відновлення сталих економічних, соціальних та культурних зв'язків, адаптацію до мирного життя громадян України, які проживають на тимчасово окупованих (деокупованих) територіях, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на цих територіях;

14) сталий мир — це стан суспільства, що настає після повного припинення військових дій, відсутності окупаційних сил Російської Федерації на території України та успішного завершення діяльності з розбудови миру і передбачає перехід до примирення, відновлення, реконструкції та розвитку.

2. Інші терміни в цьому Законі вживаються у значенні, наведеному в інших законах України.

Стаття 2. Законодавство України про перехідний період

1. Законодавство України про перехідний період ґрунтується на Конституції України та складається із цього Закону, іншого законодавства України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та нормативно-правових актів,

прийнятих на підставі та на виконання цього Закону, а також принципах і нормах міжнародного права.

Стаття 3. Держава-агресор, держава-окупант

1. Державою-агресором і державою-окупантом є Російська Федерація, яка всупереч положенням Статуту Організації Об'єднаних Націй, IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатка до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року, Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року (Будапештського меморандуму), інших міжнародних договорів та двосторонніх договірних зобов'язань здійснила та здійснює збройну агресію проти України, тимчасово окупувала частину території України.

2. Відповідальність за порушення гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях, а також за майнову і моральну (немайнову) шкоду, завдану Україні, юридичним та фізичним особам внаслідок збройної агресії, покладається на Російську Федерацію як на державу-окупанта відповідно до принципів і норм міжнародного права. Україна вживатиме всіх можливих заходів для захисту та відновлення прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях.

3. Відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди, завданої Російською Федерацією як державою-агресором, державою-окупантом на території України, у повному обсязі здійснює Україна в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, з подальшим пред'явленням вимог про відшкодування шкоди до Російської Федерації.

4. Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування зобов'язані вживати всіх можливих правомірних заходів для стягнення з Російської Федерації компенсації за:

1) збитки, завдані Україні, юридичним та фізичним особам внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;

2) відшкодування, здійснені Україною відповідно до частини третьої цієї статті.

Стаття 4. Тимчасово окуповані території

1. Тимчасово окуповані території — частини території України, в межах яких окупаційні сили, окупаційні адміністрації Російської Федерації встановили та здійснюють контроль, а саме:

1) сухопутна територія Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, внутрішні води України цих територій;

2) внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території, визначеної пунктом 1 цієї частини, і територіальне море України навколо Кримського півострова;

3) сухопутна територія в межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, внутрішні води України таких територій;

4) внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території, визначеної пунктом 3 цієї частини;

5) надра під територіями, зазначеними у пунктах 1—4 цієї частини, та повітряний простір над такими територіями.

2. У разі тимчасової окупації інших територій, крім зазначених у частині першій цієї статті, такі території можуть бути визнані тимчасово окупованими в порядку, визначеному частиною другої статті 6 цього Закону.

3. Тимчасово окуповані території є невід’ємною частиною території України, на які поширюється дія Конституції та законів України.

4. Контактну лінію, межі (координати) та перелік тимчасово окупованих районів, територій територіальних громад та їх частин, перелік територіальних громад на контактній лінії визначає Президент України за поданням Міністерства оборони України, підготовленим на основі пропозицій Генерального штабу Збройних Сил України.

5. На тимчасово окупованих територіях не провадиться діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, крім здійснення уповноваженими державними органами та військовими формуваннями за наявності відповідних можливостей:

1) заходів із забезпечення прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях;

2) заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України;

3) заходів боротьби з тероризмом;

4) розвідувальної діяльності, яка здійснюється з урахуванням особливостей, визначених Законом України “Про розвідку”;

- 5) контррозвідувальної діяльності;
- 6) оперативно-розшукової діяльності;
- 7) негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів кримінального провадження;
- 8) заходів, передбачених Конвенцією про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту, Виконавчим регламентом та двох протоколів до неї;
- 9) заходів, спрямованих на розв'язання гуманітарних проблем.

6. Громадяни України мають право на вільний та безперешкодний в'їзд на тимчасово окуповані території та виїзд з них з урахуванням особливостей та обмежень, визначених законом.

Стаття 5. Правові наслідки діяльності держави-агресора, окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації

1. Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України незалежно від її тривалості є незаконною і не створює для Російської Федерації жодних територіальних прав.

2. Діяльність окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, що суперечить нормам міжнародного права, є незаконною, а будь-який виданий у зв'язку з такою діяльністю акт є недійсним і не створює жодних правових наслідків, за винятком випадків, передбачених законом, коли окремі документи можуть бути взяті до уваги без заперечення незаконності відповідної діяльності окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації.

3. Нормативно-правові акти держави-агресора, пов'язані з тимчасовою окупацією, нормативно-правові акти окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації є нікчемними, не створюють жодних правових наслідків. Нікчемність таких актів не підлягає оскарженню та не може бути скасована.

4. Примусове або автоматичне набуття громадянами України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, громадянства Російської Федерації не визнається, є актом примусу щодо громадян України та порушенням міжнародного гуманітарного права і не є підставою для втрати громадянства України.

5. Документи, що посвідчують особу, видані окупаційними силами, окупаційними адміністраціями Російської Федерації, а також підрозділами органів держави-агресора, які причетні до примусового набуття громадянства держави-агресора та перелік яких визначає Міністерство внутрішніх справ України, вважаються недійсними та не дають права на в'їзд на тимчасово окуповані території та виїзд з них (крім випадку виїзду

з тимчасово окупованих територій для оформлення в межах контрольного пункту в'їзду-виїзду документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України), а також на перетин державного кордону України.

6. Україна не несе відповідальності за дії Російської Федерації чи її окупаційних сил та окупаційних адміністрацій або за прийняті ними рішення.

7. Встановлення зв'язків та взаємодія органів державної влади України, їхніх посадових осіб з окупаційними силами та окупаційними адміністраціями Російської Федерації, їх посадовими особами допускається виключно з метою забезпечення національних інтересів України для захисту прав і свобод людини і громадянина, виконання міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, сприяння відновленню територіальної цілісності України.

8. Не допускається встановлення зв'язків та взаємодія народних депутатів України, депутатів місцевих рад, органів місцевого самоврядування України, їх посадових осіб з Російською Федерацією, її державними органами та органами місцевого самоврядування, окупаційними силами та окупаційними адміністраціями Російської Федерації, їхніми посадовими особами з питань, пов'язаних із подоланням наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, без уповноваження на це від Президента України.

9. Об'єкти права власності, що перебували у користуванні окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, в тому числі Чорноморського флоту Російської Федерації, повертаються їхнім законним власникам у порядку, визначеному законодавством.

10. Об'єкти права власності окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, в тому числі Чорноморського флоту Російської Федерації, розташовані на деокупованих територіях (у тому числі створені після початку тимчасової окупації), переходять у власність держави Україна.

11. Протягом тимчасової окупації забороняється здійснення будь-яких правочинів з об'єктами власності, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях, якщо їх стороною є окупаційні сили або окупаційні адміністрації Російської Федерації чи юридична особа, яка перебуває під контролем держави-агресора.

12. Будь-які правочини, здійснені всупереч положенням частин дев'ятої-одинадцятої цієї статті, є нікчемними.

13. За фізичними та юридичними особами, державою, територіальними громадами, розташованими на тимчасово окупованих територіях, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права України зберігається право власності, інші речові права на майно, у тому числі на

нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях.

14. Набуття та припинення права власності на нерухоме майно, яке знаходиться на тимчасово окупованих територіях, здійснюється відповідно до законодавства за межами тимчасово окупованих територій, крім випадків, передбачених цим Законом.

Примітка. Термін “контроль” вживається в цій статті та статтях 25 і 30 цього Закону в значенні, наведеному в Законі України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”.

Стаття 6. Часові межі тимчасової окупації та перехідного періоду

1. Датою початку тимчасової окупації є 20 лютого 2014 року.
2. Дати початку тимчасової окупації окремих населених пунктів, районів встановлює Президент України за поданням Міністерства оборони України, підготовленим на основі пропозицій Генерального штабу Збройних Сил України.
3. Конфліктний період вважається завершеним в межах населеного пункту (району) з дати закінчення тимчасової окупації (дати деокупації) цього населеного пункту (району).
4. Факт відсутності окупаційних сил Російської Федерації на території населеного пункту (району) та встановлення повного контролю України над територіями в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці встановлюють Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України та Міністр внутрішніх справ України шляхом спільного подання Президентові України, який виключно на такій підставі приймає рішення про визнання відповідної адміністративно-територіальної одиниці деокупованою та встановлення дати її деокупації.
5. Дата деокупації населеного пункту (району) є днем завершення конфліктного та початку постконфліктного періоду на відповідній території.
6. Дату відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону встановлює Президент України.

Стаття 7. Спрямування та основні засади державної політики перехідного періоду

1. Державна політика перехідного періоду спрямована на захист:
 - 1) людини і громадянина — їх життя, здоров'я і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності;

2) суспільства — його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку;

3) держави — її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

2. Державна політика перехідного періоду здійснюється, ґрунтуючись на таких загальних засадах:

- 1) верховенство права та повага до людської гідності;
- 2) унітарність та територіальна цілісність України;
- 3) дотримання принципів і норм міжнародного права;
- 4) забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- 5) захист осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відшкодування завданої їм майнової та моральної (немайнової) шкоди;
- 6) рівність перед законом, гендерна рівність, інклюзивність та усунення процедурних, інституційних і соціальних бар'єрів, недискримінація та запровадження позитивних дій;
- 7) непорушність та забезпечення права власності;
- 8) невідворотність покарання за злочини, що визнаються в міжнародному праві як найбільш серйозні злочини;
- 9) пріоритетність заходів, спрямованих на звільнення Російською Федерацією, окупаційними силами та окупаційними адміністраціями Російської Федерації всіх неправомірно утримуваних осіб;
- 10) забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб;
- 11) забезпечення прав корінних народів;
- 12) забезпечення прав національних меншин;
- 13) залучення до формування та реалізації державної політики перехідного періоду інститутів громадянського суспільства і груп населення, які зазнали негативного впливу внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;
- 14) неповторення окупації.

Примітки.

1. Терміни “недискримінація” та “позитивні дії” вживаються в цій статті у значенні, наведеному у Законі України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”.

2. Термін “гендерна рівність” вживається в цій статті у значенні, наведеному в Законі України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”.

Стаття 8. Стратегічне планування державної політики перехідного періоду

1. Кабінет Міністрів України, здійснюючи стратегічне планування державної політики перехідного періоду затверджує:

1) довгострокову стратегію реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;

2) стратегію розбудови миру;

3) державні цільові програми реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;

4) державну цільову програму демілітаризації тимчасово окупованих (деокупованих) територій, що має включати ресоціалізацію їх мешканців.

2. Довгострокова стратегія реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України затверджується на строк до завершення перехідного періоду.

Розділ II ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ ПЕРЕХІДНОЇ ЮСТИЦІЇ

Стаття 9. Засади відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у зв'язку з тимчасовою окупацією

1. Не допускається переслідування та покарання осіб, які не вчиняли правопорушень на тимчасово окупованих територіях.

2. Особа, яка, перебуваючи у складі окупаційних сил чи окупаційних адміністрацій Російської Федерації, вчинила кримінальне правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, не може бути звільнена від кримінальної відповідальності (крім випадків, передбачених Кримінальним кодексом України) і до неї не може бути застосована амністія, якщо вона вчинила злочин:

1) який підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду в межах, визнаних Україною;

2) визначений статтею I Конвенції про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства або статтею 1 Європейської конвенції про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів;

3) склад якого включає діяння, визначене частиною першою статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;

4) що спричинив смерть людини або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень;

5) який є умисним тяжким або особливо тяжким злочином проти життя та здоров'я особи, проти волі, честі та гідності особи, проти статевої свободи та статевої недоторканості особи або проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку;

6) передбачений розділом I Особливої частини Кримінального кодексу України, будучи суддею, прокурором, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради, міським, сільським, селищним головою або військовослужбовцем.

3. Іноземці та особи без громадянства, які, перебуваючи у складі окупаційних сил чи окупаційних адміністрацій Російської Федерації, вчинили кримінальні правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, не можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності (крім випадків, передбачених Кримінальним кодексом України) і до них не може бути застосована амністія.

4. Особливості амністії та звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, визначаються законом.

Стаття 10. Обмеження права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад

1. З метою недопущення до виконання функцій держави або місцевого самоврядування осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на підрив основ національної безпеки і оборони України або порушення прав і свобод людини, до них застосовуються обмеження права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад.

2. Підстави та порядок застосування обмежень права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад визначаються законом.

3. Обмеженню права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад підлягають особи, які були у складі:

1) окупаційних сил Російської Федерації та внаслідок своєї діяльності в них не завдали шкоди життю та здоров'ю громадян;

2) окупаційних адміністрацій Російської Федерації та внаслідок своєї діяльності в них не завдали шкоди життю чи здоров'ю громадян;

3) окупаційних сил або окупаційних адміністрацій Російської Федерації та внаслідок своєї діяльності в них завдали шкоди життю чи здоров'ю громадян;

4) вищого керівництва окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації.

4. Обсяг обмежень, що застосовується до осіб, категорії яких визначені частиною третьою цієї статті, встановлюється відповідно до категорії та з урахуванням індивідуалізації.

5. Не підлягають обмеженням, передбаченими цією статтею, особи, які:

1) у складі окупаційних адміністрацій Російської Федерації забезпечували життєдіяльність тимчасово окупованих територій та внаслідок своєї діяльності в них не завдали умисно шкоди життю та здоров'ю громадян;

2) перебували у складі окупаційних сил Російської Федерації з примусу або проти своєї волі та внаслідок своєї діяльності в них не завдали умисно шкоди життю та здоров'ю громадян;

3) перебували у складі окупаційних адміністрацій Російської Федерації з примусу або проти своєї волі.

6. Особам, щодо яких застосовано обмеження, передбачені цією статтею, гарантується право на захист та оскарження рішень, у тому числі до суду.

Стаття 11. Гендерний вимір

1. Держава гарантує реагування на сексуальне насильство, пов'язане із збройною агресією Російської Федерації проти України, правопорушення, вчинені за ознакою статі та/або гендерної ідентичності на тимчасово окупованих територіях або у зв'язку з тимчасовою окупацією, з метою забезпечення справедливості для потерпілих від цих правопорушень та запобігання їм у майбутньому, що має включати розгляд їх причин та наслідків.

2. Держава забезпечує рівноправну і значущу участь жінок у всіх заходах перехідної юстиції, в тому числі в процесі прийняття рішень.

Стаття 12. Забезпечення права на правду

1. З метою забезпечення права на правду держава оперативно надає суспільству достовірну, точну та повну інформацію про причини, перебіг та наслідки збройної агресії Російської Федерації проти України, крім

випадків, передбачених Законом України “Про доступ до публічної інформації”.

Стаття 13. Конвалідація правочинів, державна реєстрація актів цивільного стану та визнання результатів та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях

1. Правочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях, можуть бути конвалідовані в порядку, визначеному законом, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою статті 5 цього Закону.

2. Державна реєстрація актів цивільного стану, що відбулись на тимчасово окупованих територіях, здійснюється в порядку, визначеному законом.

3. Документи про освіту, видані на тимчасово окупованих територіях, не визнаються. Для отримання документів про базову середню та повну загальну середню освіту здійснюється атестація визнання результатів навчання та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки. Наукові ступені та вчені звання, присвоєні на тимчасово окупованих територіях, не визнаються та не можуть бути предметом атестації.

Стаття 14. Державна політика з розбудови сталого миру

1. Державна політика з розбудови сталого миру спрямована на створення основ для сталого миру і розвитку, зміцнення соціальної згуртованості, національної єдності і стійкості суспільства.

2. З метою забезпечення реалізації державної політики з розбудови сталого миру та неповторення окупації створюється та діє Український національний центр розбудови миру, який є державною установою.

3. До повноважень Українського національного центру розбудови миру зокрема належить збирання, фіксація, ведення обліку, збереження та оброблення інформації, у тому числі з обмеженим доступом, про дотримання прав і свобод людини і громадянина, принципів і норм міжнародного гуманітарного права на тимчасово окупованих територіях, пов'язаної з тимчасовою окупацією, а також інформації про завдану шкоду.

Розділ III
ВИБОРИ, РЕФЕРЕНДУМИ ТА ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Стаття 15. Виборчі права громадян України на тимчасово окупованих територіях

1. На тимчасово окупованих територіях загальнодержавні вибори та всеукраїнські референдуми не проводяться.
2. Громадянам України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, створюються умови для вільного волевиявлення під час виборів Президента України, народних депутатів України та всеукраїнського референдуму на території України, яка не є тимчасово окупованою.
3. На тимчасово окупованих територіях місцеві вибори, місцеві референдуми не призначаються і не проводяться.
4. Порядок доступу до записів у базі даних Державного реєстру виборців про виборців, виборча адреса яких відноситься до території, на яку поширюються повноваження органів ведення Державного реєстру виборців, які у зв'язку з тимчасовою окупацією не здійснюють ведення Державного реєстру виборців, а також актуалізації цих записів встановлює Центральна виборча комісія.

Стаття 16. Засади проведення виборів, референдумів на деокупованих територіях

1. На деокупованих територіях загальнодержавні вибори та всеукраїнські референдуми можуть бути проведені лише за умови дотримання вимог Конституції України, Виборчого кодексу України, цього та інших законів.
2. Вперше після деокупації місцеві вибори на деокупованих територіях можуть бути призначені і проведені лише за умови дотримання вимог Конституції України, Виборчого кодексу України, цього та інших законів одночасно з черговими місцевими виборами.
3. Місцеві референдуми на деокупованих територіях можуть бути призначені не раніше, ніж після проведення місцевих виборів відповідно до цього Закону на відповідній території.
4. Вибори, референдуми на деокупованих територіях проводяться з обов'язковим додержанням стандартів Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Ради Європи щодо виборів, референдумів.

5. Вибори на деокупованих територіях проводяться лише в разі можливості забезпечити:

- 1) недопущення протиправного втручання у виборчий процес, у тому числі з боку Російської Федерації;
- 2) дотримання принципів політичного плюралізму і багатопартійності, рівності прав і можливостей участі у виборчому процесі;
- 3) дотримання виборчих прав внутрішньо переміщених осіб;
- 4) свободу передвиборної агітації, рівні можливості доступу до засобів масової інформації та відновлення українського теле- та радіомовлення, вільного обігу українських друкованих засобів масової інформації на деокупованих територіях;
- 5) безпечні умови діяльності та безперешкодну участь у виборчому процесі офіційних спостерігачів, зокрема від Бюро з демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки і співробітництва в Європі, інших міжнародних організацій та іноземних держав.

Стаття 17. Формування органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування на деокупованих територіях

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування на деокупованих територіях формуються за результатами місцевих виборів, проведених відповідно до положень Виборчого кодексу України, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

2. У день відкриття першої сесії новообраної місцевої ради припиняються повноваження відповідної перехідної державної, міжнародної перехідної, військово-цивільної адміністрації.

3. Протягом одного року з дня відкриття першої сесії новообраної місцевої ради допускається повне або часткове фінансування її діяльності, зокрема, фінансування діяльності виконавчих органів місцевої ради, за рахунок коштів відповідного обласного бюджету, Державного бюджету України.

4. Інші органи влади Автономної Республіки Крим формуються в порядку, визначеному Конституцією та законами України, після відкриття першої сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обраної відповідно до положень частини першої цієї статті.

Розділ IV
ОКРЕМІ ЗАХОДИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ
ПРОТЯГОМ УСЬОГО ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ

Стаття 18. Заходи з неповторення окупації

1. Держава вживає заходів з неповторення окупації власної території, зокрема, шляхом:

1) здійснення ефективної оборонної політики, підвищення рівня боєздатності Збройних Сил України та інших складових сил оборони;

2) здійснення ефективної гуманітарної політики, зокрема, у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;

3) здійснення ефективної освітньої політики, формування стратегії громадянської освіти на деокупованих територіях, державної підтримки вивчення української мови та історії України;

4) здійснення заходів національно-патріотичного виховання, зокрема, спрямованих на формування громадянської свідомості та готовності до захисту України;

5) здійснення ефективної інформаційної політики;

6) здійснення ефективної зовнішньоекономічної політики, спрямованої на диверсифікацію та уникнення залежностей;

7) здійснення ефективної енергетичної політики, спрямованої на забезпечення енергетичної незалежності;

8) здійснення ефективної державної політики у сфері безпеки державного кордону України;

9) здійснення заходів, спрямованих на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Стаття 19. Інші заходи, що здійснюються протягом усього
перехідного періоду

1. Протягом перехідного періоду здійснюються зокрема такі заходи:

1) розшук осіб, зниклих безвісти відповідно до Закону України “Про правовий статус осіб, зниклих безвісти”;

2) здійснення заходів, передбачених Законом України “Про протимінну діяльність в Україні”, які спрямовані на зменшення соціальних, економічних та екологічних наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;

- 3) роззброєння;
- 4) забезпечення реалізації соціальних прав;
- 5) вшанування пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України;
- 6) забезпечення інформаційної безпеки та подолання наслідків пропаганди;
- 7) активізація національно-патріотичного виховання, насамперед серед дітей та молоді;
- 8) забезпечення захисту культурних цінностей, охорони культурної спадщини та захисту традиційного характеру середовища, вжиття заходів з повернення в Україну культурних цінностей, незаконно вивезених з тимчасово окупованих територій;
- 9) реалізація системних заходів з ресоціалізації осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;
- 10) подолання екологічних наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;
- 11) проведення дистанційного моніторингу екологічної ситуації;
- 12) розбудова сталого миру, що включає зокрема національний діалог та інші діалогові процеси.

Стаття 20. Роззброєння

1. На контрольних пунктах в'їзду-виїзду постійно та на деокупованих територіях протягом року з дати деокупації населеного пункту особи можуть добровільно здати за винагороду органам Національної поліції України зброю, боеприпаси, вибухові, інші речовини і предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення, а також інше озброєння, військову техніку та інше військове майно, або вказати на їх місцезнаходження (винагорода у такому випадку виплачується у разі виявлення та вилучення органами Національної поліції України відповідних предметів).

2. Розмір винагороди, а також порядок використання майна, зданого або виявленого відповідно до частини першої цієї статті, визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 21. Забезпечення реалізації соціальних прав

1. Для громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного

випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, на надання соціальних послуг здійснюється відповідно до законодавства.

2. Виплата пенсій та інших державних виплат, страхових виплат, витрат за надання медичних послуг, виплат матеріального забезпечення за соціальним страхуванням громадянам України, які проживають на тимчасово окупованих територіях і не отримують пенсій та інших виплат від уповноважених органів іноземних держав, здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Заборгованість з виплат, передбачених частиною другою цієї статті, підлягає реструктуризації в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Верифікація отримувачів пенсій та інших державних виплат, передбачених частиною другою цієї статті, здійснюється відповідно до Закону України “Про верифікацію та моніторинг державних виплат”.

Стаття 22. Вшанування пам’яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України

1. Держава всебічно сприяє належному вшануванню пам’яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України, зокрема заохочує та підтримує відповідні ініціативи.

2. У столиці України — м. Києві з метою вшанування пам’яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України, висвітлення фактів про її передумови, перебіг та наслідки центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам’яті Українського народу, утворює Музей подолання агресії Російської Федерації проти України, філії якого утворюються після деокупації в мм. Донецьку, Луганську, Севастополі та Сімферополі.

3. Встановлюється Національний день пам’яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України, який відзначається щороку в другу п’ятницю березня.

4. Дата деокупації населеного пункту, району щороку урочисто відзначається як пам’ятна дата — День звільнення від російської окупації.

5. Озброєння, військова техніка та інше військове майно, захоплені відповідно до норм і принципів міжнародного гуманітарного права, у разі непридатності для використання та відсутності потреби в їх долученні як доказів до відповідних кримінальних проваджень, передаються до Музею подолання агресії Російської Федерації проти України, його філій та інших музеїв, і можуть бути включені до Музейного фонду України в порядку, встановленому законодавством.

6. Пам'ятники, пам'ятні дошки, знаки, встановлені окупаційними силами, окупаційними адміністраціями Російської Федерації, а також ті, що підлягають демонтажу відповідно до Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки", демонтуються і передаються до Музею подолання агресії Російської Федерації проти України, його філій та інших музеїв, і можуть бути включені до Музейного фонду України в порядку, встановленому законодавством.

7. У населених пунктах, звідки походять (або в яких проживали чи загинули) загиблі особи, визначені пунктами 19-23 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", встановлюються пам'ятники або пам'ятні дошки, знаки, здійснюється найменування (перейменування) топонімів, закладів освіти на їх честь.

8. У мм. Києві, Донецьку, Луганську, Севастополі та Сімферополі створюються меморіальні комплекси пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України.

9. У мм. Києві, Сімферополі та Севастополі, обласних центрах утворюються меморіальні комплекси, присвячені учасникам протидії збройній агресії Російської Федерації проти України.

10. У столиці України — м. Києві або на території Київської області утворюється Національне військове меморіальне кладовище, призначене для організації почесних поховань та перепоховань, увічнення пам'яті про осіб, які віддали своє життя за свободу, незалежність і територіальну цілісність України у протистоянні збройній агресії Російської Федерації проти України, військовослужбовців, які померли (загинули) під час виконання бойових завдань, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, а також борців за незалежність України у ХХ столітті. Порядок організації поховань та перепоховань на території Національного військового меморіального кладовища визначає Кабінет Міністрів України. Витрати на поховання померлих на території Національного військового меморіального кладовища здійснюються за рахунок коштів державного бюджету України відповідно до закону.

Стаття 23. Заборона символіки

1. Забороняється виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки і нагород окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, підрозділів правоохоронних органів України, які сприяли тимчасовій окупації, а також державних нагород,

відомчих та інших відзнак держави-агресора, які пов'язані з тимчасовою окупацією (далі — символіка, пов'язана з тимчасовою окупацією).

2. Заборона не поширюється на випадки використання символіки, пов'язаної з тимчасовою окупацією (за умови, що це не призводить до пропаганди діяльності держави-агресора, окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації):

1) на документах, виданих на тимчасово окупованих територіях, та які можуть використовуватися для забезпечення прав людини і громадянина у випадках, визначених цим Законом;

2) в експозиціях музеїв, тематичних виставках, Музейному фонді України, а також бібліотечних фондах на різних носіях інформації;

3) у творах мистецтва;

4) у процесі наукової діяльності, в тому числі під час наукових досліджень та поширення їхніх результатів у не заборонений законодавством України спосіб;

5) у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються в освітньому процесі;

6) під час викладення або реконструкції (зокрема історичної) історичних подій;

7) у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях;

8) як об'єктів антикварної торгівлі.

Стаття 24. Окремі повноваження Кабінету Міністрів України

1. Кабінет Міністрів України визначає порядок відновлення роботи територіальних органів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, робочих органів виконавчих дирекцій фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та інших державних органів і установ на деокупованих територіях.

2. Кабінет Міністрів України вживає всіх передбачених законодавством України заходів для захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема встановлює порядок моніторингу стану дотримання прав і свобод людини і громадянина, документування фактів порушення таких прав і свобод та міжнародного гуманітарного права на тимчасово окупованих територіях, оприлюднення та надання відповідної інформації міжнародним організаціям у сфері захисту прав і свобод людини та вживає необхідних заходів для координації ведення юридичного протистояння з Російською Федерацією.

Стаття 25. Обмеження щодо обігу валюти держави-агресора протягом перехідного періоду

1. Золотовалютний резерв України не може містити валюту, емітовану державою-агресором, або цінні папери (інші боргові інструменти), виражені у валюті держави-агресора, або емітовані державою-агресором, юридичною особою, яка знаходиться під контролем держави-агресора.

2. Забороняється залучення на території України вкладів (депозитів) та/або надання позик (кредитів), виражених у валюті держави-агресора.

3. Національний банк України може встановити порядок транскордонного переміщення готівкової валюти держави-агресора і порядок здійснення операцій з готівковою валютою держави-агресора на території України.

Стаття 26. Особливості парламентського контролю

1. Верховна Рада України щороку проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо здійснення державної політики перехідного періоду.

2. Кабінет Міністрів України включає інформацію щодо здійснення державної політики перехідного періоду до звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

Розділ V
КОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

Стаття 27. Окремі заходи конфліктного періоду

1. До заходів конфліктного періоду зокрема належать:

1) заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України;

2) захист прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях;

3) утворення та функціонування відповідно до закону військово-цивільних адміністрацій;

4) формування кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях;

5) політико-дипломатичні та санкційні заходи.

Стаття 28. Захист прав і свобод цивільного населення, що проживає на тимчасово окупованих територіях

1. Основними напрямками захисту прав і свобод цивільного населення, що проживає на тимчасово окупованих територіях, є:

- 1) сприяння відновленню порушених прав;
- 2) сприяння забезпеченню соціально-економічних, екологічних та культурних потреб;
- 3) надання правової та гуманітарної допомоги, у тому числі із залученням міжнародної допомоги, зокрема надання медичних та соціальних послуг на територіях, що не є тимчасово окупованими;
- 4) сприяння налагодженню та підтриманню економічних, фінансових, політичних, соціальних, інформаційних, культурних та інших зв'язків;
- 5) забезпечення доступу до закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та засобів масової інформації України;
- 6) відновлення поштового зв'язку з тимчасово окупованими територіями.

Стаття 29. Формування кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях

1. З метою залучення громадян України до роботи на деокупованих територіях утворюється кадровий резерв, до якого вносяться відомості про осіб, які добровільно виявили бажання бути включеними до нього.

2. Забезпечення функціонування та ведення реєстру кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях здійснює його розпорядник — центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців.

3. Порядок формування кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях, види інформації, що міститься в реєстрі кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях, порядок її використання, та порядок функціонування такого реєстру визначає його розпорядник.

4. Включення особи до кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях не створює для неї зобов'язань.

Стаття 30. Політико-дипломатичні та санкційні заходи

1. Україна здійснює послідовну політику щодо вжиття політико-дипломатичних та санкційних заходів за неправомірні дії, пов'язані із

збройною агресією Російської Федерації проти України та тимчасовою окупацією, до держави-агресора (держави-окупанта), юридичних та фізичних осіб, інших суб'єктів.

2. З метою деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій Президент України уповноважений створювати або брати участь у створенні відповідних перемовних платформ, брати участь у переговорах або уповноважувати на це представників України.

3. Міжнародні договори, що стосуються деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій, укладаються з урахуванням вимог Закону України "Про міжнародні договори України" та підлягають ратифікації у визначених законом випадках.

4. Україна використовує механізми двосторонньої міжнародної співпраці, міжнародних організацій та міжнародних судових установ з метою збереження та посилення санкцій суб'єктами міжнародного права, а також притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за воєнні злочини та злочини проти людяності.

5. З метою забезпечення координації державної санкційної політики з санкційною політикою Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Канади, інших іноземних держав Міністерство закордонних справ України здійснює моніторинг запровадження суб'єктами міжнародного права санкцій, пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України та тимчасовою окупацією, і вносить пропозиції про застосування, скасування та внесення змін до санкцій щодо іноземних держав, невизначеного кола осіб певного виду діяльності, іноземних юридичних осіб, юридичних осіб, які знаходяться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства.

Розділ VI ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

Стаття 31. Заходи постконфліктного періоду

1. Заходи постконфліктного періоду здійснюються на території населеного пункту, району після завершення конфліктного періоду (з дати деокупації) на території відповідного населеного пункту, району.

2. Протягом шести місяців з дати деокупації населеного пункту на його території здійснюються заходи з:

1) утворення перехідних державних, міжнародних перехідних або військово-цивільних адміністрацій;

2) розв'язання першочергових гуманітарних проблем;

- 3) визначення об'єктів, які потребують відновлення, та завданої шкоди;
- 4) відновлення обігу національної валюти;
- 5) вирішення питання звільнення осіб з місць несвободи;
- 6) перевірки законності перебування громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства".

Стаття 32. Утворення та функціонування перехідних державних,
міжнародних перехідних або військово-цивільних
адміністрацій

1. Для тимчасового виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених законом, можуть бути утворені перехідні державні, міжнародні перехідні або військово-цивільні адміністрації, які функціонують до формування в установленому законом порядку органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

2. Порядок утворення та функціонування перехідних державних адміністрацій визначаються законом.

3. Для тимчасового виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, можуть бути утворені міжнародні перехідні адміністрації.

4. До складу міжнародних перехідних адміністрацій не можуть входити громадяни і представники держави-агресора та інших держав-членів Організації договору про колективну безпеку.

Стаття 33. Розв'язання першочергових гуманітарних проблем

1. Перехідні державні, міжнародні перехідні, військово-цивільні адміністрації протягом двох днів з дати деокупації адміністративно-територіальної одиниці та надалі за потреби подають інформацію про обсяг необхідних гуманітарних потреб для населення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Кабінет Міністрів України невідкладно розглядає питання про відпуск матеріальних цінностей з державного резерву в порядку, встановленому Законом України "Про державний матеріальний резерв", та вжиття інших заходів, спрямованих на розв'язання гуманітарних проблем.

Стаття 34. Визначення об'єктів, які потребують відновлення, та завданої шкоди

1. Перехідні державні, міжнародні перехідні, військово-цивільні адміністрації протягом одного місяця з дати деокупації адміністративно-територіальної одиниці формують перелік об'єктів, які потребують термінового відновлення.

2. Перехідні державні, міжнародні перехідні, військово-цивільні адміністрації протягом шести місяців з дати деокупації адміністративно-територіальної одиниці формують перелік об'єктів, які зазнали пошкоджень, були знищені, викрадені або місцезнаходження яких невідомо, а також визначають завдану їм шкоду та шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу, культурним цінностям та нерухомій культурній спадщині.

Стаття 35. Відновлення здійснення правосуддя на деокупованих територіях

1. Державна судова адміністрація України після деокупації відповідної території вживає заходів для відновлення належних умов діяльності місцевих судів, апеляційних судів, територіальна підсудність яких поширюється на таку територію.

2. У разі відновлення належних умов діяльності місцевого суду (апеляційного суду), територіальна підсудність якого поширюється на деокуповану територію, Державна судова адміністрація України направляє до Вищої ради правосуддя подання про можливість відновлення роботи такого суду.

3. Місцевий суд (апеляційний суд) відновлює здійснення правосуддя за рішенням Вищої ради правосуддя.

4. З дня відновлення здійснення правосуддя апеляційними судами, територіальна підсудність яких поширюється на тимчасово окуповані території, зазначені суди здійснюють апеляційний перегляд справ, розгляд яких здійснюється місцевими судами, тимчасова територіальна підсудність яких знаходяться у межах територіальної підсудності таких апеляційних судів.

5. Правосуддя на деокупованих територіях здійснюється судами України.

Стаття 36. Розв'язання питання звільнення осіб з місць несвободи

1. Держава забезпечує розв'язання в порядку, встановленому Законом України "Про правові наслідки діяльності, пов'язаної з тимчасовою

окупацією”, питання щодо звільнення осіб, які утримуються на деокупованих територіях на дату деокупації в установах виконання покарань, установах для попереднього ув’язнення та інших місцях, в яких особи примусово тримаються за судовим рішенням або рішенням окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації.

Стаття 37. Відновлення функціонування української мови як державної

1. Відновлення функціонування української мови як державної на деокупованих територіях здійснюється з урахуванням гарантій вільного розвитку, використання і захисту мов корінних народів та національних меншин України.

Стаття 38. Охорона державного кордону України на деокупованих територіях

1. На ділянках державного кордону України на деокупованих територіях здійснюються заходи з:

- 1) організації оперативно-службової діяльності органів та підрозділів Державної прикордонної служби України;
- 2) демаркації та облаштування державного кордону України та об’єктів прикордонної інфраструктури;
- 3) відновлення (будівництва) пунктів пропуску через державний кордон України;
- 4) організації пропуску осіб, транспортних засобів і вантажів через державний кордон України.

Розділ VII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім статей 13, 21, 35 цього Закону, які набирають чинності одночасно із Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Закону України “Про засади державної політики перехідного періоду””.

2. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності цим Законом:

Закон Української РСР “Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки” (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 9, ст. 84);

Постанову Верховної Ради Української РСР “Про введення в дію Закону Української РСР “Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки” та про поповнення складу Верховної Ради Кримської АРСР” (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 9, ст. 85);

Закон України “Про відповідальність за створення не передбачених законодавством військових або інших збройних формувань чи груп” (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 47, ст. 650);

Постанову Верховної Ради України “Про порядок введення в дію Закону України “Про статус автономної Республіки Крим” (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 30, ст. 420);

Постанову Верховної Ради України “Про статус Автономної Республіки Крим відповідно до діючої Конституції та законодавства України” (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 22, ст. 148);

Постанову Верховної Ради України “Про зупинення дії Закону Республіки Крим “Про відновлення конституційних основ державності Республіки Крим” (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 20, ст. 128);

Постанову Верховної Ради України “Про виконання Постанови Верховної Ради України від 24 лютого 1994 року “Про статус автономної Республіки Крим відповідно до діючої Конституції та законодавства України” та Постанови Верховної Ради України від 20 травня 1994 року “Про зупинення дії Закону Республіки Крим “Про відновлення конституційних основ державності Республіки Крим” (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 23, ст. 176);

Закон України “Про Автономну Республіку Крим” (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 11, ст. 69);

Постанову Верховної Ради України “Про порядок введення в дію Закону України “Про Автономну Республіку Крим” (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 11, ст. 70);

Постанову Верховної Ради України “Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями” (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 17, ст. 128).

3. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Закону України “Про засади державної політики перехідного періоду””:

Закон України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України” (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 26, ст. 892 із наступними змінами), крім статті 15,

яка втрачає чинність з 20 лютого 2024 року, статті 16, яка втрачає чинність з 1 січня 2025 року;

Закон України “Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції” (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 39, ст. 2009 із наступними змінами);

Закон України “Про встановлення додаткових гарантій щодо захисту прав громадян, які проживають на територіях проведення антитерористичної операції, та обмеження відповідальності підприємств - виконавців/виробників житлово-комунальних послуг у разі несвоєчасного здійснення платежів за спожиті енергетичні ресурси” (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 13, ст. 84 із наступними змінами);

Закон України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях” (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 10, ст. 54; із змінами, внесеними Законом України від 3 листопада 2020 року № 948-IX), крім статей 8—12.

4. Кабінету Міністрів України в шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

1) внести на розгляд Верховної Ради України:

проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уніфікації податкового законодавства в частині, що стосується тимчасово окупованих територій;

проект закону про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України” щодо створення передумов проведення на території України, що не є тимчасово окупованою, проміжних виборів народних депутатів України в одномандатних виборчих округах, в яких позачергові вибори народних депутатів України 21 липня 2019 року не проводилися;

проект закону про особливості проведення місцевих виборів на деокупованих територіях, яким регламентувати проблемні питання їх призначення, організації та проведення, всіх етапів такого виборчого процесу, з урахуванням вимог Конституції України, Виборчого кодексу України та дотриманням стандартів ОБСЄ щодо проведення демократичних виборів;

проект Закону України “Про правові наслідки діяльності, пов’язаної з тимчасовою окупацією”;

2) привести власні нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

3) прийняти нормативно-правові акти на виконання цього Закону;

4) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

**Голова
Верховної Ради України**

